

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIËLE ARCHEOLOGIE & INDUSTRIEEL ERFGOED IN BELGIË

Peter Scholliers & Patrick Viaene
NFWO-VUB/De Bronsfabriek-La Fonderie, Brussel

Ten geleide

In nummer 35 (september 1991) van het Tijdschrift voor geschiedenis van techniek en industriële cultuur werd gestart met een **Bibliografie industriële archeologie & industrieel erfgoed in België**. Het nummer 39 (september 1992) van het TIC bevatte een vervolg (én een aanvulling) hierop. Thans verschijnt de derde aflevering van de bibliografie, waarmee het jaarlijkse karakter van deze onderneming wordt bevestigd.

Het is wellicht niet overbodig te herinneren aan enkele stelregels van de bibliografie. Het is nooit de bedoeling geweest alle boeken, artikelen of essays op te nemen: er werd geselecteerd. Dus géén werken over economische en sociale geschiedenis van België, geen loun-

ter kunsthistorische artikelen, niets over het buitenland (tenzij enkele basiswerken, vermeld in rubriek '0'). Bovendien werd gepoogd bijdragen te weren die een te beperkte draagwijdte hebben of zich herhalen. Voor alle duidelijkheid: bijdragen m.b.t. een bepaalde nijverheid in een bepaalde regio worden gerangschikt onder rubriek 11 ('Productie & reproductie'), terwijl bijdragen die een hele streek tot onderwerp hebben in rubriek 10 ('Regio & stad') worden gestopt.

De vertrouwde indeling in rubrieken blijft behouden, de nummering van de titels loopt door (beginnend bij 928) en de toegankelijkheid wordt (hopelijk) verhoogd via het systeem van *cross references* en de index op auteursnaam.

(afgesloten op 15 juni 1993).

Afkortingen

- A.G.R.** Archives générales du Royaume
- diss.** dissertation
- K.U.L.** Katholieke Universiteit Leuven
- M.I.A.T.** Museum voor Industriële Archeologie en Textiel
- M & L** Monumenten en Landschappen
- P.I.W.B.** Patrimoine Industriel Wallonie - Bruxelles
- R.U.G.** Rijksuniversiteit Gent
- S.L.H.A.** Sint-Lukas Hoger Architectuur-instituut-Brussel
- T.I.C.** Tijdschrift voor Industriële Cultuur
- TICCIH** The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage
- U.C.L.** Université Catholique de Louvain
- U.E.M.** Université de l'état de Mons
- U.L.B.** Université Libre de Bruxelles
- U.Lg.** Université de Liège
- Verhandl.** verhandeling
- V.I.A.T.** Vereniging voor Industriële Archeologie en Textiel
- V.U.B.** Vrije Universiteit Brussel
- V.V.I.A.** Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie

Steegbeluik 'De Slakkengang' te Brussel, ca. 1900
(foto Stadsarchief Brussel)

- 0. Selectie internationale werken
 - 0.1. naslagwerken & bibliografieën
 - 0.2. tijdschriften
- 1. Bibliografieën
- 2. Tijdschriften
- 3. Theorie, definities & methodologie
- 4. Historiografie
- 5. Bronnen
 - 5.1. iconografie
 - 5.2. documenten
 - 5.3. materiële bronnen
 - 5.4. mondelinge bronnen
- 6. Behoud, wetgeving & monumentenzorg
- 7. Renovatie, hergebruik & toerisme
- 8. Musea
- 9. Gidsen, inventarissen & routes
- 10. Regio & stad
 - 10.1. België
 - 10.2. Vlaanderen
 - 10.3. Antwerpen
 - 10.4. Limburg
 - 10.5. Oost-Vlaanderen
 - 10.6. West-Vlaanderen
 - 10.7. Wallonie
 - 10.8. Hainaut
 - 10.9. Liège
 - 10.10. Luxemburg
 - 10.11. Namur
 - 10.12. Brabant & Brussel / Bruxelles
- 11. Productie & reproductie
 - 11.1. land- en tuinbouw
 - 11.2. grond- en delfstoffen
 - 11.3. energie & motoren
 - 11.4. industrieën op agrarische basis
 - 11.5. textiel
 - 11.6. kleding
 - 11.7. metaal & non-ferro
 - 11.8. chemie
 - 11.9. glas
 - 11.10. keramiek & steen
 - 11.11. papier & drukkerijen
 - 11.12. vervoer & communicatie
 - 11.12.1. scheepvaart
 - 11.12.2. spoorwegen, tram & bus
 - 11.12.3. rijtuigen
 - 11.12.4. post, telegraaf & telefoon
 - 11.13. bouwnijverheid & huisvesting

- 11.13.1. huisvesting
- 11.13.2. architectuurgeschiedenis
- 11.14. distributie, handel en stapelplaatsen
- 11.15. hygiëne & comfort
- 11.16. ontspanning & opvoeding
- 12. Historische geografie & vorming van het landschap
- 13. Geschiedenis van de techniek

0. Selectie internationale werken

0.1. naslagwerken & bibliografieën

- (928) J.-Y. ANDRIEUX, ed., *Architectures du travail*. Rennes (Preses Universitaires), 1992.
- (929) A. BELTRAN & P. GRISET, *Histoire des techniques aux XIXe et XXe siècles*. Paris (Colin), 1990.
- (930) C. BERTSCH, *Industrie-archäologie*. Innsbruck (Haymon), 1992.
- (931) J. CARDING a.o., *Guide to the history of technology in Europe*. London (Science Museum), 1992.
- (932) F. CARON & F. PARDOT, dir., *Histoire générale de l'électricité en France. Tome 1. Espoirs et conquêtes*. Paris (Fayard), 1991.
- (933) C. D. ELLIOTT, *Technics and architecture: the development of materials and systems for buildings*. Cambridge (Mass.) (MIT-Press), 1992.
- (934) R.-H. GUERRAND, *Une Europe en construction. Deux siècles d'habitat social en Europe*. Paris (La Découverte), 1992.
- (935) B. JACOMY, *Une histoire des techniques*. Paris (Seuil), 1990.
- (936) H. W. LINTSEN, red., *Geschiedenis van de techniek in Nederland. Deel 1. Techniek en modernisering. Landbouw en voeding*. Zutphen (Walburg pers), 1992.
- (937) R. PERKS, *Oral history. An annotated bibliography*. London (British Library), 1990.
- (938) B. SCHROEDER-GUDEHUS, dir., *La société industrielle et ses musées*. Paris (Archives Contemporaines), 1992.

(939) R. SLOTTA, *Technische Denkmäler in der Bundesrepublik Deutschland. Bochum* (Deutsches Bergbaumuseum), 5 delen in 8 vols., 1975-1988.

(940) B. TRINDER, ed., *The Blackwell encyclopedia of industrial archaeology*. Oxford (Blackwell), 1992.

(941) G. VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape/Industrie, homme et paysage* (VIth. ICCIH). Brussel (TICCIH-Belgium), 1992.

(942) P. VIAENE, *Achtste ICCIH, of het verslag van een ooggetuige*, in: TIC, 41 (1993), p.4-17.

0.2. tijdschriften

(943) *L'Archéologie Industrielle en France*. Paris.

(944) *Bulletin d'arqueologia industrial i de museus de ciencia i tecnica*. Barcelona.

(945) *Bulletin of the Ontario Society for Industrial Archaeology*. Ontario.

(946) *Bulletin on Polish Museums of technology and the Conservation of Industrial Heritage*. Warsaw, 1990- .

(947) *Bulletin de la Société Industrielle de Mulhouse*. Mulhouse.

(948) *History of photography*. Oxford, 1976- .

(949) *Industria*. Zwolle, 1992- .

(950) *Journal of Design History*. Oxford, 1987- .

(951) *Machines. Newsletter of the Canadian Society for Industrial Heritage*. Ottawa.

(952) *Monuments historiques*. Paris, 1936- .

(953) *Nederlandse Bruggen Stichting Nieuws*. Amsterdam, 1993- .

(954) *Scuolaofficina. Periodico di Cultura Tecnica*. Bologna, 1982- .

(955) *Technische Kultur Denkmale*. Hagen, 1983- .

(956) *TICCIH-Bulletin*. Ironbridge, 1977- .

(957) *Volund*. (Norsk Teknisk Museum). Oslo.

1. Bibliografieën

(958) P. SCHOLLIERS & P. VIAENE,

Bibliografie industriële archeologie en industrieel erfgoed in België (mei 1992), in: TIC, 39 (1992-3), p.17-27.

(959) P.VIAENE, *Eureka te boek*, in: TIC, 40 (1992-4), p.35-38.

2. Tijdschriften

(960) *Molenecho's*. Sint-Amands, 1973- .

(961) *Le Musée de la pierre. Bulletin périodique de l'a.s.b.l. Les amis de la pierre*. Ath, 1990- .

3. Theorie, definities & methodologie

(zie ook nr. 983)

(962) P.BERCKMANS, *Work and discipline: an interdisciplinary look at industrial architecture*, in: G.VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992, p.69-75.

(963) P.SCHOLLIERS, *Industriële archeologie: verleden (en heden) anders bekeken*, in: Nieuw tijdschrift van de Vrije universiteit Brussel, 5 (1992-3), p.306-315.

(964) G.VANDERHULST, *L'industrie, l'homme et le paysage*, in: G.VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992, p.15-27.

(965) P.VIAENE, *L'interdisciplinarité de l'archéologie industrielle, avantage et/ou désavantage, une vision personnelle sur base d'une évaluation de quelques réalisations dans le domaine de l'archéologie industrielle en Belgique*, in: G.VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992, p.84-91.

4. Historiografie

(zie nrs. 963, 1017, 1018, 1020)

5. Bronnen

5.1. iconografie-cartografie

(zie ook nrs. 1041, 1070)

(966) D.BILTEREYST, *De fictionele film als bron voor historisch en maatschappelijk onderzoek: belang, mogelijkheden en analyse*, in: T.VENCKELEER & W.VERBER, eds., *Cultuurwetenschappen in beweging*. Leuven-Antwerpen (—), 1992, p.181-196.

(967) L.DANCKAERT, *Brussel. Vijf eeuwen cartografie*. Tielt (Lannoo), 1989.

(968) L.DANCKAERT, *De kaarten van Vandermaelen*, in: Limburg, LXIX (1990-3), p.153-158.

(969) J.DECALF, *Non-fiction film als historische bron. Het AMSAB-archief*. Verhandl., R.U.G., 1992.

(970) K.DEMET, *Bijdrage tot de studie van de 19e eeuwse gebruiksgrafiek, inzonderheid de porseleinkaart*. Verhandl., R.U.G., 1982.

(971) K.DEPICKER, M.DE THYSE, e.a., *Enseignes, images de pierre*. Liège (du Perron), 1991.

(972) L.PIL, ed., *Boeren, burgers en buitenlui: voorstellingen van het landelijke leven in België vanaf 1850*. Leuven (Universitaire Pers), 1990.

(973) N.POULAIN, *Affiches voor Gent, een stad van bloemen*, in: R.DE HERDT, *Gent een stad van bloemen vroeger en nu*. Gent (V.I.A.T. & Gemeentekrediet), 1990, p.73-77.

(974) K.SCHEERLINCK, *Antwerpse affichekunst omstreeks 1900*, in: *Volkskunde*, 94 (1993-1), p.85-117.

5.2 documenten

(975) H.COPPEJANS-DESMEDT, *Bedrijfsarchieven: bronnen van het roerend cultureel erfgoed*, in: *Bibliotheek- en archiefgids*, 68 (1992-1), p.12-16.

(976) M.HOEBANX, *Gedeponeerde tekeningen en modellen te Brussel*, in: TIC, 40 (1992-4), p.13-17.

(977) R.LEBOUTTE, *La problématique de la sauvegarde des archives relatives aux entreprises en Belgique. Notes préliminaires*. Brussel (A.G.R.), 1991.

5.3. materiële bronnen

(978) W.DE COSTER & G.ROBIJN, *De verzameling van wetenschappelijke toestellen van de psycholoog J. Van Biervliet (1859-1945)*, in: K.DE CLERCK, *Tussen kunst en kennis (Uit het verleden*

van de R.U.G., nr.31) 1992, p.73-86.

(979) G.ROBBRECHT & C.HENRIET-ISERENTANT, *De verzameling van wetenschappelijke toestellen van de fysicus Joseph Plateau (1801-1883)*, in: K.DE CLERCK, ed., *Tussen kunst en kennis. (Uit het verleden van de R.U.G., nr.31)* 1992, p.61-71.

(980) P.VIAENE, *Fabrieksmerken en gedeponeerde modellen*, in: TIC, 40 (1992-4), p.19-25.

5.4. mondelinge bronnen

(zie ook nr. 1079)

(981) *Couleur noire. Entretien avec Marc Denonville, délégué syndical des Cokeries du Marty*, in: *Cahiers de la Fonderie*, 14 (1993), p.17-23.

(982) *Histoire orale (Chroniques rurales, Cahier numéro 1)*. Treignes (Dire), 1988.

(983) D.MEERSCHAERT, *Levende industriële archeologie. Mensen van bij ons*, in: *Annalen geschied. en oudh. kring van Ronse en het Tenement van Inde*, XXXIX (1990), p.173-175.

(984) H.VANDORMAEL, *Wij zijn fossemannen, anders niks!* Galmaarden (De mijnwerker v.z.w.), 1991.

6. Behoud, wetgeving & monumentenzorg

(zie ook nrs. 1021, 1022, 1023, 1029, 1030, 1075)

(985) C.DEPAUW, *A propos d'un sauvetage: une pompe à vapeur Mather & Platt dans la filature Motte et Cie. à Mouscron*, in: *Patrimoine industriel*, 25 (1993), p.2-13.

(986) E.GOEDLEVEN, *Monumentenzorg en fiscaliteit*. Brussel (Bestuur Monumenten & Landschappen), 1990.

(987) A.LINTERS, *La préservation du patrimoine industriel en Flandre. 15 ans d'expériences (1976-1991)*, in: *Le patrimoine technique de l'industrie. Bulletin société industrielle de Mulhouse*, 2 (1992), p.161-166.

(988) G.NEVE, *Manutention de la pierre et chemins de fer industriels dans les carrières de Lessines*. Lessines (Cercle Hist. entité

Lessinoise & Ass. Royale belge des amis chemins de fer) 1992.

7. Renovatie, hergebruik & toerisme

(zie ook nrs. 965, 1049, 1059, 1060, 1070, 1085, 1078)

(1989) A. DECLERCQ, *De beluiken in het kader van de stadsrenovatie in Gent*. Verhandl., R.U.G., 1976.

(1990) A. DE KEGEL e.a., *Te goed voor de sloop. Ideeën voor hergebruik van industrieel erfgoed*. Gent (Provinciebestuur Oost-Vlaanderen), 1992.

(1991) S. DEMIDDELEER, *Industriële reconversie. De mouterij Van Roye te Halle*. Verhandl., S.L.H.A., sd.

(1992) B. MERCKX & J.-C. DORSIMONT, *La gare de Quiévrain (Hainaut), un site menacé qui mérite d'être préservé*, in: *Patrimoine industriel*, 24 (1992), p.4-18.

(1993) F. LENAERS, *De sluiting van de Kempense steenkoolmijnen en de reconversie van Limburg*. Verhandl., V.U.B., 1990.

(1994) *Nieuw leven in de brouwerij. Versterking van kernen door hergebruik van gebouwen*. Brussel (K.Boudewijnstichting) 1987.

(1995) J. ROGISTER, *Bâtiments anciens, usages nouveaux. Rénovation du quartier Botanique à Bruxelles*. Diss., U.C.L., 1985.

(1996) A. VANCAPPELLEN, *Nieuwe bestemmingen van windmolens*. Verhandl., S.L.H.A., 1989.

(1997) P. VAN DAMME, *Rehabilitatie van industriële gebouwen*. Verhandl., S.L.H.A., 1986.

8. Musea

(zie ook nrs. 1041, 1042, 1051, 1078, 1100)

(1998) J.-L. BALLE, J. GOFFIN & G. VERBEIREN, *Een eeuw kantoormachines 1873-1973. Het kantoormateriaal van het Museum van de Boekdrukkunst*. Brussel (Koninklijke Bibliotheek), 1993.

(1999) R. DE HERDT, *Approche alternative du public dans un musée de réseau*, in: G. VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*.

Brussel (TICCIH), 1992 (disk)

(1000) F. DE NAVE, E. OTTE & P. TEIGELER, *Museum Plantin-Moretus, Antwerpen*, in: *Openbaar kunstbezit in Vlaanderen, 1991-2*, nr. 4.

(1001) M. DE TREMERIE, *Een hoopvolle start. Het Jeneverhuis te Eeklo*, in: *Toerisme in Oost-Vlaanderen, 1993-1*, p.8-9.

(1002) C. GAIER, *Le musée d'Armes de Liège sort de sa réserve. Catalogue de l'exposition*. Liège (CGER), 1990.

(1003) *Guide des musées de Wallonie et de Bruxelles 1993-1994*. Brussel (Ministère de la Culture et des Affaires Sociales), 1993 (10e édition).

(1004) A.-G. KRUPPE e.a., *Musée de la vie wallonne*. Brussel (Crédit Communal) 1992.

(1005) F. LOX, *Het Museum Wetenschap en Techniek*, in: *Tussen kunst en kennis (Uit het verleden van de R.U.G., nr.31) 1992*, p.87-96.

(1006) I. MAHY, 'Je suis un collectionneur...', in: *Cahiers de la Fonderie*, 13 (1992), p.30-34.

(1007) *Museumgids van Oostende tot Maaseik*. Brussel (Ministerie Vlaamse Gemeenschap), 1991 (zesde editie).

(1008) M. VANDEUR, *Les défis du Musée de l'Imprimerie*, in: *Brabant-Tourisme, 1993-2*, p.8-11.

(1009) P. VIAENE, *Eureka en/in het museum*, in: *TIC, 40 (1992-4)*, p.27-33.

9. Gidsen, inventarissen & routes

(zie ook nrs. 1021, 1022, 1023, 1030, 1035, 1038, 1040, 1043, 1047, 1092, 1094, 1095, 1101, 1176, 1187).

(1010) R. DE HERDT, e.a., *Gent, een stad van bloemen vroeger en nu*. *Wandelingen en wetenschap-*

Industrieel netwerkmuseum Gent: Wandelingen n°1

pelijke bijdragen. Gent (V.I.A.T. & Gemeentekrediet), 1990.
 (1011) J.HEMELAERS & S.PUT, *Beringen. Cité-route*. Beringen (Monumentenzorg Beringen), 1992.
 (1012) *Industrieel netwerkmuseum Gent. Wandelingen 1*. Gent (V.I.A.T. & Gemeentekrediet), 1989.
 (1013) J.NIJSSSEN & E.VANDEN-ABEELE, *Molengids Voerstreek*. Sint-Martens-Voeren (Werkgroep Molenzorg Zuid-Limburg), 1992.

Industrieel netwerkmuseum Gent: Wandelingen n°2

(1014) *La région du Centre. Mémoire et patrimoine industriels. Itinéraires thématiques 1990-1*. La Louvière (Ecomusée du Centre), 1990.
 (1015) G.VANLIERDE, *Bier in België. Gids voor bieren en brouwerijen*. Tielt (Lannoo), 1992.

10. Regio & stad

10.1. België

(zie ook nrs. 940, 958, 965, 968, 972, 977, 1015, 1083, 1107, 1108, 1124, 1129, 1142, 1146, 1158, 1159, 1166, 1175, 1180, 1195).
 (1016) L.DUBOIS, *La farge Coppée, 150 ans d'industrie*. Paris (Belfond), 1988.
 (1017) C.GAIER, G.VANDERHULST & P.VIAENE, *Industrial archaeology and valorisation of the industrial and social heritage in Belgium, 1984-1991*, in: G.VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992, p.211-239.
 (1018) C.GAIER, G.VANDERHULST & P.VIAENE, *Belgium*, in: *Industrial heritage '92*. National reports. The 8th international conference for the conservation of the industrial heritage. Madrid (CEHOPU/MOPT), 1992, p.21-29.
 (1019) P.VIAENE, *National report*, in: *TIC*, 38 (1992-2), p.27-36.

10.2. Vlaanderen

(zie ook nrs. 940, 986, 987, 994, 1007, 1134).
 (1020) P.VIAENE, *Flanders*, in: *Industrial heritage '92*. National reports. The 8th international conference for the conservation of the industrial heritage. Madrid (CEHOPU/MOPT), 1992, p.63-75.

10.3 Antwerpen

(zie ook nrs. 940, 974, 1000, 1063, 1110, 1123, 1126, 1127, 1131, 1136, 1144, 1150, 1163, 1181, 1185, 1189)
 (1021) W.AERTS e.a., *Beschermde cultuurpatrimonium in de provincie Antwerpen. Arrondissement Antwerpen*. Antwerpen (Provinciebestuur), 1990.
 (1022) *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Stad Antwerpen*. Deel 3 nc. Turnhout (Brepols), 1990.
 (1023) *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Provincie Antwerpen, arrondissement Mechelen, kanton Lier*. Deel 13 nl. Turnhout (Brepols), 1990.
 (1024) P.DE SOMER & A.HIMLER, *Le développement de la métropole anversoise. L'industrie et le port au 19e siècle et début du 20e siècle*, in: G.VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992, p.175-186.
 (1025) I.KOCKELBERGH, E.VLEESCHDRAGER & J.WALGRAVE, *The brilliant story of Antwerp diamonds*. Deurne (MIM), 1992.
 (1026) F.LAUWERS, *Antwerpen naar en zijn statiekwartier*. Gent (Stichting Mens en cultuur), 1992.
 (1027) P.LOMBAERDE, *Tentoonstellingsarchitectuur en stedenbouwkundige evolutie te Antwerpen*, in: *De panoramische droom*. Antwerpen en de wereldtentoonstellingen. Antwerpen (Antwerpen '93), 1993, p.83-99.
 (1028) J.POSSEMIERS, *De voorstad groeit. Antwerpen, Zurenborg, 1900. Een bouwmaatschappij creëert haar wereld*. Brussel (Verh. Kon. Academie Wetensch., Letteren en Schone Kunsten), 1991.

(1029) J. VERHASSELT & B. VERMEULEN, *De Rupelstreek, een toekomstbeeld uit het verleden*. Verhandl., S.L.H.A., 1983.

10.4. Limburg

(zie ook nrs. 940, 984, 993, 1011, 1013, 1075, 1077, 1078, 1086, 1102, 1127, 1132, 1151)

(1030) *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Provincie Limburg*, arrondissement Tongeren, kanton Riemst-Tongeren. Deel 14 nl. Turnhout (Brepols), 1990.

Industrieel netwerkmuseum Gent.1. Gent (V.I.A.T. & Gemeentekrediet), 1989, p.29-57.

(1033) E. SCHELLEKENS, *De industriële geschiedenis van Dendermonde tussen 1880 en 1975*, in: Jaarboek 1988 van de Oudheidkundige kring van het Land van Dendermonde, 1991.

(1034) L. VANSCHOORS & J. VAN DE WIELE, *Van Sint-Baafs tot de Zuid: stedenbouwkundige en industriële-archeologische ontwikkeling van een stadswijk*, in: Industrieel netwerkmuseum Gent.1. Gent (V.I.A.T. & Gemeentekrediet), 1989, p.59-81.

10.6. West-Vlaanderen

(zie ook nrs. 1065, 1071, 1087, 1092, 1096, 1125, 1138, 1148, 1161, 1182, 1184)

(1035) E. COULIER, *Veurne in toeristische gidsen uit de 19e en de 20e eeuw*, in: Huldeboek dr. G. Dalle. Veurne (De Rode bles), 1990, p.31-46.

(1036) F.L. RIGAUX, *Het De Panne van toen: een verzameling foto's en prentbriefkaarten*. Brugge (Van de Wiele), 1989.

(1037) M. RYCKAERT, *De sanering van de Boeveriewijk te Brugge (1874-1883)*, in: Liber amicorum A. Vanhoutryve. Brugge (Westvlaamse Gidsenkring), 1990, p.175-184.

10.7. Wallonie

(zie ook nrs. 940, 971, 1003, 1004, 1072, 1074, 1101, 1134).

10.8. Hainaut

(zie ook nrs. 940, 961, 985, 988, 992, 1070, 1073, 1075, 1080, 1099, 1105, 1113, 1118, 1119, 1120, 1122, 1149, 1162, 1167).

(1038) F. CHANTRY & M. NICOLAS, *Le Pays Blanc. Des chauffours aux cathédrales industrielles*. Antoing (-), 1992.

(1039) Ph. DELFORGE & A. FARBER, *Implantation des mines et énergies utilisées au*

Borinage, in: G. VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992, p.145-152.

(1040) F. LELONG, *Promenades à travers le temps à Bois-du-Luc et environs*. Bois-du-Luc (GABOS), 1989.

(1041) J. LIEBIN, *Le Centre en images*. La Louvière (Ecomusée du Centre), 1993.

(1042) J. LIEBIN & E. MASUREHANNECART, *Bois-du-Luc. Un site charbonnier du XIXe siècle* (Musées vivants de Wallonie et de Bruxelles, 16), Liège (Mardaga), sd.

(1043) *Omtrent Grand-Hornu. Monumenten 'be-' leven*. Brussel (K. Boudewijnstichting), 1991.

10.9. Liège

(zie ook nrs. 940, 1002, 1004, 1097, 1103, 1104, 1109, 1117, 1143, 1155, 1172)

(1044) J.-P. BARLA, *Les sites d'anciennes activités économiques de la région verviétoise*. Diss. U.Lg., 1985.

(1045) P. GAGES, *L'Avenir, entreprise coopérative: 70 ans de l'histoire d'une métropole, 70 ans d'architecture*. Liège (Mardaga), 1989.

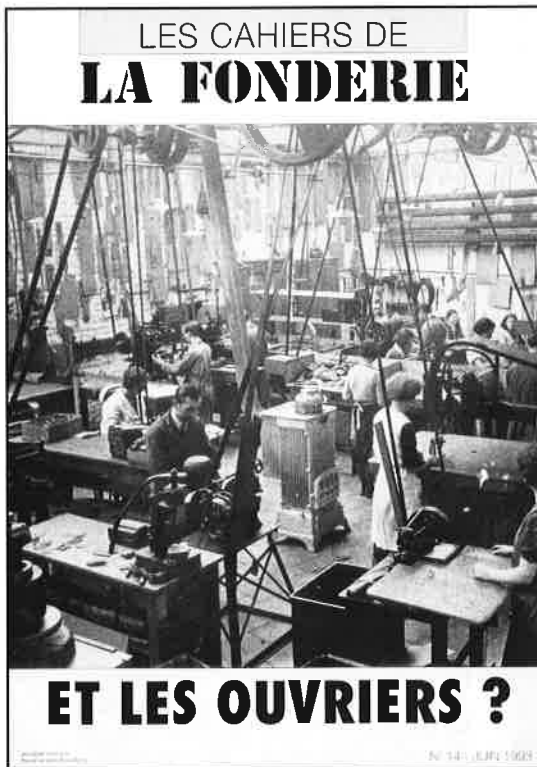
(1046) S. GEORGE-RASCHEVITCH, H.-G. Blondin, ingénieur de la ville. *Les travaux publics à Liège de 1857 à 1880*. Diss., U.Lg., 1992.

(1047) L.F. GENICOT & J. STIENNON dir., *Le patrimoine monumental de la Belgique*. Wallonie. Vol.15. Province de Liège. Arrondissement de Huy. Liège (Mardaga), 1990.

(1048) M. ORIS, *L'urbanisation de la province de Liège, 1800-1970*, in: Bulletin Crédit communal de Belgique, XLIV, 1990, p.77-99.

(1049) M.-L. PAPY, *Les bâtiments d'anciennes activités industrielles de la ville de Liège (1970-1980)*. *Etude de géographie économique*. Diss., U.Lg., 1981.

(1050) L. PIRONET, *Bons baisers de Spa*, in: Hissr. et archéol. spadoises, XVI (1990), p.120-126 & 183-188.

10.5. Oost-Vlaanderen

(zie ook nrs. 940, 973, 978, 979, 989, 990, 999, 1001, 1005, 1006, 1010, 1012, 1066, 1067, 1084, 1090, 1094, 1095, 1106, 1115, 1116, 1121, 1130, 1139, 1152, 1157, 1165, 1171, 1179, 1193).

(1031) S. BINST, *Gent-Zuid 1835-1870: een stedenbouwkundig-historisch onderzoek naar de aanleg van het Zuidstation en de invloed hiervan op de verdere ontwikkeling van de omgeving*. Verhandl., K.U.L., 1983.

(1032) G. DESEYN, *Rondom de Minnekeersgracht: ontwikkeling van een vroeg-industriële site*, in:

10.10 Luxemburg

(zie ook nrs. 1076, 1098).

(1051) J.-P. WEBER, *Les bâtiments de la fonderie de cloches à Tellin*, in: De la Meuse à l'Ardenne, 13 (1991).

10.11 Namur

(zie nrs. 982, 1064, 1068, 1085, 1112, 1186).

10.12 Brabant & Brussel / Bruxelles

(zie ook nrs. 940, 967, 968, 976, 981, 991, 995, 998, 1003, 1006, 1008, 1082, 1088, 1089, 1091, 1097, 1100, 1111, 1114, 1122, 1128, 1131, 1137, 1141, 1145, 1153, 1167, 1168, 1173, 1174, 1178, 1190, 1191)

(1052) P. BILLIET, *De aanleg van de Blaesstraat te Brussel, 1853-1860: een stedenbouwkundig-historische analyse*. Verhandl., K.U.L., 1981.

(1053) *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Stad Brussel. Binnenstad*. Deel 1a. Turnhout (Brepols), 1990.

(1054) H. CALUWAERTS, *Onze-Lieve-Vrouw-Ter-Sneeuwwijk, een voorbeeld van de 19e eeuwse urbanisatiekoorts te Brussel*. Verhandl., V.U.B., 1989.

(1055) J. CELIS, *De wederopbouw van Leuven na 1914: studie over de wording van een naoorlogs stadsbeeld*. Verhandl., K.U.L., 1980.

(1056) J. CELIS, *De Leuvense stationswijk 1835-1875: het ontstaan en de ontwikkeling van een stadsbeeld in de negentiende eeuw*. Verhandl., K.U.L., 1986.

(1057) I. DELHAYE, M. DUMONT e.a., *Morphologie urbaine à Bruxelles*. Brussel (CERAA), 1987.

(1058) T. DEMEY, *Bruxelles, chronique d'une capitale en chantier. Tome 2. De l'Expo '58 au siège de la C.E.E.* Brussel (P.Legrain), 1992. (vervolg van nr. 393).

(1059) B. DETHIER, *Les friches industrielles à Bruxelles*. Diss., U.L.B., 1987.

(1060) S. LAENEN, *Industrieel erfgoed in Sint-Jans-Molenbeek. Perfekt bruikbaar maar stedenbouw-*

kundig verwaarloosd. Verhandl., S.L.H.A., 1983.

(1061) J. SWENNEN, *Het Luxemburgstation en de Leopoldswijk*. Verhandl., Sint-Lucas Gent, 1991.

(1062) L. VERPOEST, *Negentiende eeuwse architectuur en stedenbouw in Leuven. Bedenkingen over architectuurgeschiedenis en monumentenzorg*, in: Arca lovaniensis, XVIII (1989), p.291-300.

11. Productie & reproductie

(1063) P. DE SOMER & R. DE HERDT, *Industrie, techniek en toegepaste wetenschappen op de wereldtentoonstellingen in Antwerpen*, in: De panoramische droom. Antwerpen en de wereldtentoonstellingen. Antwerpen (Antwerpen '93), 1993, p.155-171.

11.1. land- en tuinbouw

(zie ook nrs. 972, 973, 1001, 1010, 1066, 1067, 1068).

(1064) C. BILLEN & J.-J. VAN MOL, *La mécanisation des travaux agricoles. Catalogue raisonné de collections d'instruments*. Louvain-la-Neuve (Centre belge histoire rurale), 1986.

(1065) P. DEBRABANDERE, *Historische parken en tuinen in Kortrijk*. Kortrijk (De Leiegouw), 1993.

(1066) G. DESEYN, *Bakermat der Gentse tuinbouw 1: de Coupure*, in: R. DE HERDT, e.a., *Gent een stad van bloemen vroeger en nu*. Gent (V.I.A.T. & Gemeentekrediet), 1990, p.21-37.

(1067) G. DESEYN, *Bakermat der Gentse tuinbouw 2: de tuinbouw te Gentbrugge*, in: R. DE HERDT, e.a., *Gent een stad van bloemen vroeger en nu*. Gent (V.I.A.T. & Gemeentekrediet), 1990, p.51-63.

(1068) P. MAGNIETTE, *La première faucheuse mécanique à Cud-des-Sarts*, in: Au pays des Rièzes et des Sarts, 118 (1990), p.379-386.

11.2. grond- en delfstoffen

(zie ook nrs. 961, 988, 993, 1011, 1014, 1016, 1025, 1038, 1039, 1040, 1042)

(1069) G. BAVAY, *Le premier éta-*

blissement industriel en Belgique qui ait appliqué le courant alternatif. in: G. VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992, p.192-206.

(1070) C. BLONDEAU, *Les sites charbonniers désaffectés au Borinage. Etude de photo-interprétation*. Diss., U.C.L., 1981.

(1071) *La carrière, cette méconnue*. Brussel (FedieX), 1992.

(1072) A. DE BRUYN, *Anciennes houillères de la région liégeoise*. Liège (Dricot) 1988.

(1073) J.-P. DUCASTELLE, *La première machine à vapeur dans les carrières de Lessines*, in: Le Musée de la pierre, 7 (1992), p.39-42.

(1074) R. FREYENS e.a., *Le charbonnage de Battice*, in: Temps jadis. Verviers, 33 (1990), p.18-22 & 34 (1990), p.4-8.

(1075) L. MINTEN e.a., *Een eeuw steenkool in Limburg*. Tielt (Lannoo), 1992.

(1076) A. MONIN, *Ardennes d'hier: c'étaient des scailtons, des fendeurs de pierres*. Bomal (Ed. J. Petitpas), 1983.

(1077) C. NELIS, F. VANHINSBERG & C. BRUGMANS, *En toen was er niets meer. De Limburgse mijnsluitingen: ieder zijn waarheid*. Zonhoven (Boek), 1989.

(1078) B. VAN DOORSLAER, *Les charbonnages du Limbourg et propositions pour la sauvegarde intégrée d'une sélection des grands complexes houillers*, in: G. VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992, p.92-96.

(1079) F. VAN LOFFELD, *Mijnwerkersverhalen*, in: Eisden, 3 (1990), p.16-27, 7(1990), p.13-17, 10 (1990), p.23-26.

(1080) C. WITTOUCK, *Les techniques traditionnelles de taille du petit granit à Soignies*. Diss., U.C.L., 1979.

11.3. energie & motoren

(zie ook nrs. 960, 996, 1013, 1039, 1069, 1177, 1180)

(1081) R. BRION & J.-L. MOREAU, *Leopold II. Het rijk van de electriciteit*. Brussel (Vereniging Behoud Industriële Archieven), 1992.

(1082) M.COLIN, *De electrificatie in Brabant voor de tweede wereldoorlog. Twee case studies: de electriciteitsdienst van de stad Brussel en de Union intercommunale des centrales du Brabant*. Verhandl., K.U.L., 1992.

(1083) P.DAMBUY, *Vapeur en Belgique. Des origines à 1914*. Sl. (Dambuy), 1989.

(1084) G.DESEYN, *Ghent before steam, an unusual amount of water-tide and windmills made Ghent the leading town in pre- and early industrial Flanders*, in: G.VAN-
DERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992 (disk).

(1085) A.JACQUES & A.PROUVEUR, *L'histoire des moulins à Namur aux XIXe et XXe siècles*. Namur (-), 1990.

(1086) N.KERCHAERT & D.DE VLEESCHAUWER, *Zwartgouden wit licht in de Kempen*. Brussel (Electrabel), 1991.

(1087) H.LINTSEN & R.STEEN-
AARD, *Steam and polders: Belgium and the Netherlands 1790-1850*. in: *Tractrix*, 1991 -3, p.121-147.

(1088) C.MASSANGE, *Les Coke-
ries du Marly. Chronique d'un équi-
libre difficile (1930-1974)*, in: *Cahiers de la Fonderie*, 14 (1993), p.8-15.

11.4. industrieën op agrarische basis

(zie ook nrs. 1015, 1169).

(1089) J.CELS, *Het mysterie van de geuze*. Zellik (Roularta books), 1992.

(1090) R.HAVERMANS, *De suikerfabriek te Oud-Lillo*, in: *Polderheem*, XXV (1990-3), p.31-34.

(1091) M.QUINTART, *La brasserie Vanderhulst et la grande époque des cabarets*, in: *Le Folklore brabançon*, 255 (1987), p.238-248.

(1092) L.ROBBERTS, *Les glacières à glace naturelle*. Liège (du Perron), 1989.

(1093) F.VANDERAUWERA, *Bier, brouwerijen en herbergen te Lint*. Lint (Heemkundige Kring), 1991.

(1094) J.VAN DE WIELE, *Bier en brouwerijen te Gent*, in: *Industrieel netwerkmuseum Gent.1. Gent*

(V.I.A.T. & Gemeentekrediet), 1989, p.83-94.

11.5. textiel

(zie ook nrs. 1012, 1032, 1034, 1044).

(1095) T.EECKHOUT & G.DESEYN, *De katoenroute van Gent*, in: *Industrieel netwerkmuseum Gent.1. Gent* (V.I.A.T. & Gemeentekrediet), 1989, p.9-27.

(1096) J.VERBRUGGE, *Tielt, textielstad (deel 2, 20e eeuw)*, in: *De Roede van Tielt*, XXI (1990), p.42-160.

11.6. kleding

11.7. metaal & non-ferro

(zie ook nrs. 1002, 1051, 1135, 1141, 1145, 1147, 1164, 1190)

(1097) I.BASYN, *Les Sergeys (1827-1887). Fondateurs de cloches à Louvain et à Chenée. Héritiers d'une tradition artisanale d'un demi millénaire*. Diss., U.C.L., 1987.

(1098) M.BOURGUIGNON, *Le fourneau David à Châtillon, du XVIe siècle à nos jours*, in: *Bulletin de l'institut archéologique du Luxembourg* (1977 -1/2), p.21-30.

(1099) A.DEPASSE, *Avant l'oubli et sans prétentions. Une petite histoire illustrée des Forges et Laminoirs de Jemappes*. Sl (-), 1990.

(1100) R.LEBOUTTE, *Témoin de la coutellerie gembloutoise: l'atelier Désiré Libert*. Brussel (La vie des musées, IRPA, nr.1), 1986.

(1101) F.LEMPEREUR e.a., *La fonte en Wallonie. Les croix de nos aïeux*. Liège (du Perron), 1992.

(1102) J.NIJSSSEN, *Gietijzeren grafkruisen te Tongeren*, in: *Het oude land van Loon* (1979), p.309-325.

(1103) S.PASLEAU, *John Cocke-rill. Itinéraire d'un géant industriel*. Liège (du Perron), 1993.

(1104) L.WILLEM, *450 ans d'Espérance; la s.a. métallurgique d'Espérance-Longdoz de 1519 à 1969*. Alleur (du Perron), 1990.

11.8. chemie

(1105) M.RAPAILLE, *Solvay, un*

géant. Des rives de la Sambre aux confins de la terre. Brussel (D.Hatier) 1989.

(1106) D.VAN LANDUYT, *De luciferindustrie in de Denderstreek: verleden en heden*. Verhandl., R.U.G., 1989.

11.9. glas

(1107) C.BOUTMANS, *De Belgische glasnijverheid: haar techniek, localisering en afzet (1850-1914)*. Verhandl., UFSIA, 1976.

(1108) A.CHEVALIER, *Le verre au quotidien de l'antiquité à nos jours*. Liège (Mardaga), 1990.

(1109) M.THIRY, *Val Saint-Lambert: art et design 1880-1990*. Namur (Zandonata), 1990.

11.10. keramiek & steen

(zie ook nrs. 971, 1029).

(1110) M.CLAES, *De baksteen-industrie in oude prentkaarten*. Boom (P.R.C.), 1987.

(1111) M.MATTHIJS, *Van kleikluit tot baksteen. De steenbakkerij Durez, Galmaarden 1908-1966*, in: *Het Oude land van Edingen en omliggende*, XVIII (1990-1), p.1-7.

(1112) A.TROBEC, *La céramique andennaise au XIXe siècle; en particulier la porcelaine*. Diss., U.C.L., 1980.

(1113) J.-L.VAN BELLE, *Une dynastie de bâtisseurs. Les Wincqz. Feluy-Soignies (XVIe-XXe siècles)*. Louvain-la-Neuve (-), 1990.

11.11. papier & drukkerijen

(zie ook nrs. 970, 1000, 1008).

(1114) J.DE GELAS, *De industriële geschiedenis als verklaring voor een legende*, in: *Eigen schoon & De brabantier*, LXXII (1990), p.169-176.

(1115) G.DESEYN, *Hollander opgegraven in Gentse stadstuin!*, in: *TIC*, 38 (1992-2), p.3-13.

11.12. vervoer & communicatie

(1116) T.JANSENS, *Het wegennet in Oost-Vlaanderen 1830-1914*. Verhandl., R.U.G., 1992.

(1117) L.PAULUS, *Evolution des chemins de Herve et ses environs*, in: *Société histoire et archéol. plateau de Herve*, 57 (1990), p.4-60.

Kolenmijn Winterslag. Schacht-
bok n°2, 1916 gebouwd door 'Ate-
liers de la Meuse', Liège.
(foto: PMIE, Hasselt)

11.12.1. scheepvaart

(zie ook nr. 1024).

(1118) J.DELMELLE, *Sur le canal
du Centre. Les ascenseurs
funiculaires de Strépy-Thieu et leurs
prédécesseurs.* Bergen (Fédé-
ration du tourisme de la province
du Hainaut), 1985.

Centre. Brussel (Min. Travaux
Publics), 1988.

(1121) T.SEMEY, *Studie i.v.m. de
geplande uitbreiding van de Gentse
haven met de Kluizendokken gesi-
tueerd in het ruimer kader van de
evolutie van de Gentse haven sinds
de 19e eeuw.* Verhandl., R.U.G.,

(1119) A.GALLEZ, *Ronquières.
Waar de schepen aan het rollen
gaan.* Mons (Toeristische Federa-
tie Henegouwen), 1991.

(1120) J.LAURENT e.a., *Histoire
des voies navigables: le canal du*

1987.

(1122) A.STERLING, *Histoire des
voies navigables. Le canal de
Charleroi à Bruxelles,* in: *Annales
des Travaux Publics de Belgique*
(1986).

(1123) J.STOCKBROECK, *De haven van Antwerpen 1792-1914*. Verhandl., UFSIA, 1975.

(1124) J.STRUBBE, *De ontwikkeling van de Belgische zeehavens: een groei naar de zee*, in: Tijdschrift geschiedenis geneeskunde, natuurwetensch., wiskunde en techniek, 13 (1990-1), p.111-120.

(1125) F.VAN ACKX, *De onstaansgeschiedenis van het kanaal Roezelare - Leie*. Verhandl., V.U.B., 1992.

(1126) G.VAN CAUWENBERGH & G.COOLENS, *Antwerpen, een haven*. Antwerpen (MIM), 1992.

(1127) H.VAN REUSEL, *50 jaar Albertkanaal (1939-1989)*, in: Lindeblad, XVI (1990-1), p.34-65.

11.12.2. spoorwegen, tram & bus
(zie ook nrs. 988, 992, 1006, 1026, 1031, 1056, 1062).

(1128) M.DE BEULE, *Au volant et dans le cambouis des trolleybus et autobus bruxellois*, in: Cahiers de la Fonderie, 13 (1992), p.35-41.

(1129) W.DE RIDDER, *Trolleybussen in België*. Verhandl., R.U.G., 1992.

(1130) W.DE RIDDER, *De lijdensweg van een openbaar transportmiddel. Trolleybussen in België*. Hamme (W.I.A.D.S.), 1993.

(1131) G.FERON, *Treinen entrans in België en in Vlaams-Brabant*, in: Ons Heem, 46 (1992-2), p.102-116.

(1132) A.LINTERS, *Spoorwegen in Limburg: speelbal van kapitaals- en machtsgroepen*, in: Ons Heem, 46 (1992-2), p.84-95.

(1133) P.PASTIELS, *Stations van weleer*. Brussel (N.M.B.S.), 1984.

(1134) G.PERRIN, *Chemin de travers. Nos anciennes lignes ferro-*

viaires. Un patrimoine à préserver; des chemins à parcourir, à pied ou à vélo. Charleroi (R.T.B.F.-Editions, Fondation Roi Baudouin), 1993.

(1135) W.PYPEN, *50 ans de transport voyageurs: 1930-1985. Les voitures métalliques de la S.N.C.B.* Brussel (S.N.C.B.), 1989.

(1136) R.RUWISCH, *25 jaar MIVA: een terugblik op een stuk Antwerpse verkeersgeschiedenis*. Antwerpen (MIVA), 1988.

(1137) *Tram 2000. Le trolleybus à Bruxelles*. Brussel (Museum stedelijk vervoer), 1989.

(1138) K.SEYS, *Uitbouw van de spoorwegen in West-Vlaanderen voor 1870*, in: Ons Heem, 46 (1992-2), p.74-84.

(1139) H.VAN ROYEN, *Wase transportplannen of een poging om een uitgebreider trein- tramnet uit te bouwen, 1900-1930*, in: Ons

Antwerpse stapelhuizen Godfried (links) e.a., eerste kwart 20e eeuw.
(uit: G. VANDERHULST ed. 'Industry, Man and Landscape', TICCIH, Brussel 1992)

Heem, 46 (1992-2), p.95-102.

(1140) P.WILLAUME, *Het stedelijk openbaar vervoer te Antwerpen: een historische analyse*. Verhandl., K.U.L., 1985.

11.12.3. rijtuigen

(1141) L.-A. BERNARDO Y GARCIA, *La carrosserie automobile à Bruxelles*, in: Cahiers de la Fonderie, 13 (1992), p.15-23.

(1142) G.EVERAERT, *Historische ontwikkeling van de automobielproductie in België (1895-1950)*. Verhandl., R.U.G., 1987.

(1143) L.LAMBRECHTS, *De F.N.-auto te Liège, 1900-1935. Een bijdrage tot de industriële archeologie in België*. Verhandl., R.U.G., 1980.

(1144) F.LAUWERS, *De antwerpse taxi en zijn concurrenten*, in: Volkskunde, 94 (1993-1), p.73-84.

(1145) C.ROMMELAERE, *Carrossiers bruxellois*, in: Cahiers de la Fonderie, 13 (1992), p.11-14.

(1146) P.SCHOLLIERS, *Consommation de classe, consommation de masse: l'auto en Belgique depuis 1900*, in: Cahiers de la Fonderie, 13 (1992), p.2-10.

(1147) P.-Y.THOMAS, *La carrosserie automobile. La création des formes et ses métiers*, in: Cahiers de la Fonderie, 13 (1992), p.26-29.

11.12.4. post, telegraaf & telefoon

(1148) H.VAN DE VEIRE, *De rurale postdienst in West-Vlaanderen (1836-1900)*. Verhandl., K.U.L., 1982.

11.13. bouwnijverheid & huisvesting

11.13.1. huisvesting

(zie ook nrs. 989, 995, 1052).

(1149) A.ARGE, *Etude sur les conditions de logement des moins favorisés en Belgique du début du XIXe siècle à nos jours. Analyse de contrats de location du Grand-Hornu et du Foyer d'Hornu*. Diss., U.E.M., 1985.

(1150) C.BENTEIN, *De Unitas tuinwijk te Deurne van architect E. Van Steenberghe in het geheel van de geschiedenis van de tuinwijken in België*. Verhandl.,

R.U.G., 1980.

(1151) J.DECALUWE, *Vlasserswoningen in Kuurne*, in: De Leiegouw, XXXIV (1992-1/2), p.65-81.

(1152) A.DE CLIPPEL, *Bijdrage tot de studie van de arbeidershuisvesting. Een onderzoek naar de evolutie van de binneninrichting en het comfort van de beluiken in de Gouden Sterstraat en de woningen van de Gentse maatschappij voor de Huisvesting, 1830-1940*. Verhandl., V.U.B., 1992.

(1153) B.DE MEULDER, *Galerijwoningen te Brussel: proeve van een historisch-typologische analyse van de sociale meergezinswoningbouw in de Brusselse agglomeratie 1870-1914*. Verhandl., K.U.L., 1983.

(1154) V.FILLIEUX, *Le logement et la population: éléments révélateurs des structures sociales du XIXe siècle*. Diss., U.C.L., 1992.

(1155) H.-J.HARZ & G.FEHL, *Arbeiterquartier Val Saint-Lambert. Cour du Val. Eine kritische Bestandsaufnahme (Werkberichte. Reihe Werksiedlungen)*, Aachen, 1987.

(1156) J.-B.LENS, *La construction des maisons ouvrières par la Communauté Européenne du charbon et de l'acier (1953-1958)*. Diss., U.C.L., 1992.

(1157) D.STAUT, *'Volkswoningen': Beveren 1835-1905*. Verhandl., K.U.L., 1979.

(1158) P.TOMBEUR, *150 ans de logements sociaux en Belgique*. Diss., U.Lg., 1983.

(1159) P.VAN DEN EECKHOUT, *Belgium*, in: C.J.POOLEY, ed., *Housing strategies in Europe, 1880-1930*. Leicester-London (Leicester Univ.Press), 1992, p.190-220.

(1160) S.VAN HOOFF, *Woonellen-de of het historisch onderzoeken van de mistoestanden in de behuizing van de massa*. Verhandl., S.L.H.A., s.d.

11.13.2. architectuurgeschiedenis

(zie ook nrs. 962, 1022, 1023, 1027, 1028, 1030, 1047, 1053, 1054, 1055, 1056, 1057, 1062, 1188).

(1161) F.DELEPIERE, *Aspekten*

van de 19e eeuwse landelijke architectuur in het grensgebied Poperinge-Proven-Krombeke. Verhandl., V.U.B., 1986.

(1162) G.LIBERT, *Evaluation éco-architecturale et paysagère de la vallée de la Haine*. Diss., U.C.L., 1985.

(1163) N.POULAIN, *Het paviljoen als ornament*. in: De panoramische droom. Antwerpen en de wereldtentoonstellingen. Antwerpen (Antwerpen '93), 1993, p.229-235.

(1164) M.STOOP, *IJzerarchitectuur: een historisch-technische benadering van de architectuurevolutie in de 18e en 19e eeuw*. Verhandl., K.U.L., 1981.

(1165) L.VANDENHEEDE, *De bouwgeschiedenis van een aantal belangrijke 19e eeuwse Gentse textielbedrijven*. Verhandl., R.U.G., 1981.

(1166) L.VAN MALDEREN & P.PUTTEMANS, *Architectures industrielles en Belgique et ailleurs*. Brussel (Labor), 1992.

(1167) B.VERDRONCKEN, *Station Halle. Stationsarchitectuur in België in de tweede helft van de 19e eeuw aan de hand van de lijn Brussel-Quiévrain*. Verhandl. S.L.H.A., 1983.

(1168) P.VIAENE, *Het garagegebouw Citroën te Brussel*, in: Interbellum, 13 (1993-2), p.8-15.

11.14. distributie, handel en stapelplaatsen

(zie ook nrs. 1170, 1172, 1173).

(1169) J.CELS, *Honderd jaar bierhandel*. Roeselare (Roularta), 1992.

(1170) C.DEPAUW, *De Antwerpse stapelhuizen, en meer in het bijzonder een 19e eeuwse pakhuiskompleks in het bezit van Belgian Pakhoed*. Verhandl., R.U.G., 1982.

(1171) A.HEYERICK, *Een eeuw volkshuizen in Deinze*, in: Bijdragen geschied. Stad Deinze en Land van Leie en Schelde, LX (1993), p.9-119.

(1172) J.-P.LENSEN e.a., *1200 ans de commerce à Visé (Catalogue, Exposition de la société Archéo-historique de Visé et de sa*

WERELDTENTOONSTELLING VAN & ANTWERPEN

onder de hooge bescherming van Z. M. den Koning van België

MEI - 1885 - OCTOBER

ONDERWIJS

Vrije Kunsten en Kunstnijverheid

NIJVERHEID

Zee-Kust-Binnenvaart en Koophandel

VISSCHERIJ EN VISCHTEELT

ELECTRICITEIT

Akker- en Tuinbouw

SCHOONE KUNSTEN

Affiche van Frans Van Kuyck, 1885
(uit: 'De Panoramische droom/Antwerpen en de Wereldtentoonstellingen 1885-1894-1930', Antwerpen 1993)

région), in: *Notices Visétoises*, 21 (1987), speciaal nummer.
(1173) H.PAINDAVEINE, *Les marchés couverts à Bruxelles (1840-1880)*. Diss., U.L.B., 1984.

11.15. hygiëne & comfort

- (1174) C.BERLIER, *Les fontaines publiques à Bruxelles. Répertoire du moyen âge au dix-neuvième siècle. Etude d'un exemple au XIXe siècle: le monument Anspach*. Diss., U.C.L., 1982.
(1175) P.DECOSTER, *Riolen: rio-lering en de ontwikkeling van de negentiende eeuwse Belgische stad*. Verhandl., K.U.L., 1985.
(1176) K.DEPICKER, L.-F.GENICOT & Y.HANOSSET, *Anciennes sources d'eau de nos campagnes*. Liège (du Perron), 1990.
(1177) *Gloeilicht, de verbeterde strijd tussen het gasgloeikousje en de elektrische gloeilamp*. Brussel (Electrabel) 1993.
(1178) A.HEYLEN, *Bijdrage tot de studie van de Brusselse stadfonteinen in het bijzonder deze van de 19e eeuw*. Verhandl., V.U.B., 1983.
(1179) S.MEERSSEMAN, *Het Sint-Jacobsgodshuis in Gent*, in: *Stadsarcheologie*, XIV (1990-3), p.75-85.
(1180) R.SOYEN, *Histoire de l'éclairage public en Belgique. Un siècle d'électricité*. Brussel (Publmondial), 1980.

11.16. ontspanning & opvoeding

- (zie ook nrs. 1036, 1050, 1171, 1194).
(1181) R.BAETENS, *De roep van het paradijs. 150 jaar Antwerpse zoo*. Tielt (Lannoo), 1993.
(1182) R.BOTERBERGE, *Casino-constructies te Blankenberge*. Blankenberge (Kring van Heemkunde), 1990.
(1183) G.CHRISTIAENSENS, *Bioscoop-architectuur: een historische en programmatische studie*. Verhandl., K.U.L., 1989.
(1184) M.CONSTANDT, *De zeedijk van Westende voor 1914*. Middelkerke (Gemeentebestuur), 1990.
(1185) G.CONVENTS, *Van de verburgerlijking van het populair vermaak tot amusement voor ie-*

dereen, in: *De panoramische droom*. Antwerpen en de wereltentoonstellingen. Antwerpen (Antwerpen '93), 1993, p.237-247.

- (1186) A.MICHEL, *Petite histoire du cinéma à Namur 1900-1990*. Namen (-), 1990.
(1187) M.-L.ROGGEMANS & L.ROBBERTS, *Les kiosques à musique*. Liège (du Perron), 1992.
(1188) L.VERPOEST, *Twee eeuwen scholenbouw*, in: *Terug naar school*. Onderwijs en gebouwen vroeger en nu. Brussel (K.Boude-wijnstichting), 1992.

12. Historische geografie & vorming van het landschap

- (zie ook nrs. 964, 1024, 1031, 1048, 1057, 1058).
(1189) M.-Fr.DEGEMBE, *Het stedennet in België in de 19e eeuw: overblijfselen van het Ancien Régime in de dynamiek van de hedendaagse ontwikkeling*, in: *Tijdschrift Gemeentekrediet*, 80, 1992-2, p.27-42.
(1190) G.LEMAIRE, *De la Compagnie des bronzes à la Fonderie: une contribution à la modification du paysage urbain*, in: G.VANDERHULST, ed., *Industry, man and landscape*. Brussel (TICCIH), 1992 (disk).

13. Geschiedenis van de techniek

- (zie ook nrs. 959, 978, 979, 1005, 1009, 1063, 1080).
(1191) A.CRESENS, *150 jaar fotografie te Leuven*. Brugge (Van de Wiele), 1989.
(1192) J.DAVID, *Uitvinders en uitvindingen*, in: *TIC*, 40 (1992-4), p.3-7.
(1193) F.LOX, *Prof.dr. August Kekulé, nieuwkomer te Gent*, in: *TIC*, 40 (1992-4), p.9-11.
(1194) J.M.SWINNEN, *De paradox van de fotografie. Een kritische geschiedenis*. SI (Hadewych), 1993.
(1195) *Technologia Belgica, 1989* (Publikatie nr.1 van de N.F.W.O.-Contactgroep 'Geschiedenis van de technieken'). Grimbergen (M.O.T.), 1990.

Watertoren met rechts fragment elektrische centrale van zeevaarstation Turn en Taxis te Laken.
(foto Patrick Viaene)

C.BERLIER,	1174
L.-A.BERNARDO	1141
C.BERTSCH,	930
C.BILLEN,	1064
P.BILLIET,	1052
D.BILTEREYST,	966
S.BINST,	1031
C.BLONDEAU,	1070
R.BOTERBERGE,	1182
M.BOURGUIGNON,	1098
C.BOUTMANS,	1107

G.COOLENS,	1126
H.COPPEJANS-DESMDT,	975
E.COULIER,	1035
A.CRESENS,	1191
P.DAMBUY,	1083
L.DANCKAERT,	967, 968
J.DAVID,	1192
M.DE BEULE,	1128
P.DEBRABANDERE,	1065
A.DE BRUYN,	1072
J.DECALF,	969
J.DECALUWE,	1151
A.DECLERCQ,	989
A.DE CLIPPEL	1152
P.DECOSTER	1175
W.DE COSTER,	978
J.DE GELAS,	1114
M.-F.DEGEMBE,	1189
R.DE HERDT,	999, 1010, 1063
A.DE KEGEL	990
F.DELEPIERE,	1161
Ph.DELFORGE,	1039
I.DELHAYE,	1057
J.DELMELLE,	1118
K.DEMET,	970
B.DE MEULDER	1153
T.DEMEY,	1058
S.DEMIDDELEER,	991
F.DE NAVE	1000
C.DEPAUW,	985, 1170
A.DEPASSE,	1099
K.DEPICKER,	971, 1176
W.DE RIDDER,	1129, 1130
P.DE SOMER,	1024, 1063
G.DESEYN,	1032, 1066, 1067, 1084, 1095, 1115
B.DETHIER,	1059
M.DE THYSE,	971
M.DE TREMERIE,	1001
D.DE VLEESCHAUWER,	1086
J.-C.DORSIMONT,	992
L.DUBOIS,	1016
J.-P.DUCASTELLE,	1073
M.DUMONT,	1057

Index

W.AERTS,	1021
J.-Y.ANDRIEUX,	928
A.ARGE,	1149
R.BAETENS,	1181
J.-L.BALLE	998
J.-P.BARLA	1044
I.BASYN,	1097
G.BAVAY,	1069
A.BELTRAN,	929
C.BENTEIN	1150
P.BERCKMANS,	962

R.BRION,	1081
C.BRUGMANS,	1077
H.CALUWAERTS,	1054
J.CARDING,	931
F.CARON,	932
J.CELIS,	1055, 1056
J.CELS,	1089, 1169
F.CHANTRY,	1038
A.CHEVALIER,	1108
G.CHRISTIAENSENS,	1183
M.CLAES,	1110
M.COLIN,	1082
M.CONSTANT,	1184
G.CONVENTS,	1185

T.EECKHOUT,	1095
C.D. ELLIOTT,	933
G.EVERAERT,	1142
A.FARBER,	1039
G.FEHL,	1155
G.FERON,	1131
V.FILLIEUX	1154
R.FREYENS,	1074
P.GAGES,	1045

C.GAIER,	1002,	L.MINTEN,	1075	J.STOCKBROECK,	1123
1017, 1018		A.MONIN,	1076	M.STOOP,	1164
A.GALLEZ,	1119	J.-L.MOREAU,	1081	J.STRUBBE,	1124
L.-F.GENICOT,	1047, 1176			J.SWENNEN,	1061
S.GEORGE-RASCHEVITCH,	1046	G.NEVE,	988	J.M.SWINNEN,	1194
E.GOEDLEVEN,	986	C.NELIS,	1077		
J.GOFFIN,	998	M.NICOLAS,	1038	P.TEIGLELER,	1000
P.GRISET,	929	J.NIJSSSEN	1013, 1102	M.THIRY,	1109
R.-H.GUERRAND,	934			P.-Y.THOMAS,	1147
		M.ORIS,	1048	P.TOMBEUR,	1158
Y.HANOSSET,	1176	E.OTTE,	1000	B.TRINDER,	940
H.-J.HARZ,	1155			A.TROBEC,	1112
R.HAVERMANS,	1090	H.PAINDAVEINE,	1173		
J.HEMELAERS,	1011	M.-L.PAPY,	1049	F.VAN ACKX,	1125
C.HENRIET-ISERENTANT,	979	F.PARDOT,	932	J.-L.VAN BELLE,	1113
A.HEYERICK,	1171	S.PASLEAU,	1103	A.VAN CAPPELLEN,	996
A.HEYLEN,	1178	P.PASTIELS,	1133	G.VANCAUWENBERGH,	1126
A.HIMLER,	1024	L.PAULUS,	1117	P.VAN DAMME	997
M.HOEBANX,	976	R.PERKS,	937	E.VANDENABEELE	1013
		G.PERRIN,	1134	P.VAN DEN EECKHOUT,	1159
B.JACOMY,	935	L.PIL,	972	LVANDENHEEDE,	1165
A.JACQUES,	1085	L.PIRONET,	1050	F.VAN DER AUWERA	1093
T.JANSSSENS,	1116	J.POSSEMIERS,	1028	G.VANDERHULST,	941, 964,
		N.POULAIN,	973, 1163	1017, 1018	
N.KERCHAERT,	1086	A.PROUVEUR,	1085	H.VAN DE VEIRE,	1148
I.KOCKELBERGH,	1025	S.PUT,	1011	J.VAN DE WIELE,	1034, 1094
A.-G. KRUPE,	1004	P.PUTTEMANS,	1166	M.VANDEUR,	1008
		W.PYPEN,	1135	B.VAN DOORSLAER,	1078
S.LAENEN,	1060			H.VANDORMAEL,	984
L.LAMBRECHTS,	1143	M.QUINTART,	1091	F.VANHINSBERG,	1077
J.LAURENT,	1120			S.VAN HOOF,	1160
F.LAUWERS,	1026, 1144	M.RAPAILLE,	1105	D.VAN LANDUYT,	1106
R.LÉBOUTTE,	977, 1100	F.RIGAUX,	1036	G.VAN LIERDE,	1015
F.LELONG,	1040	L.ROBBERTS,	1092, 1187	F.VAN LOFFELD,	1079
F.LEMPEREUR,	1101	G.ROBBRECHT,	979	L.VAN MALDEREN,	1166
J.-P.LENSEN,	1172	G.ROBIJN,	978	J.-J.VAN MOL,	1064
G.LIBERT,	1162	M.-L.ROGGEMANS,	1187	H.VAN REUSEL,	1127
G.LEMAIRE,	1190	J.ROGISTER,	995	H.VAN ROYEN,	1139
F.LENAERS,	993	C.ROMMELAERE,	1145	L.VAN SCHOORS,	1034
J.-B.LENS,	1156	R.RUWISCH	1136	G.VERBEIREN,	998
J.LIEBIN,	1041, 1042	M.RYCKAERT,	1037	J.VERBRUGGE,	1096
A.LINTERS,	987, 1132			B.VERDRONCKEN,	1167
H.W.LINTSEN,	936, 1087	K.SCHEERLINCK,	974	J.VERHASSELT,	1029
P.LOMBAERDE,	1027	E.SHELLEKENS,	1033	B.VERMEULEN,	1029
F.LOX,	1005, 1193	P.SCHOLLIERS,	958, 963,	L.VERPOEST,	1062, 1188
		1146		P.VIAENE,	942, 958, 959,
P.MAGNIETTE,	1068	B.SCHROEDER-GUDEHUS,	938	965, 980, 1009, 1017, 1018, 1019,	
C.MASSANGE,	1088	T.SEMEY,	1121	1020, 1168	
E.MASURE-HANNECART,	1042	K.SEYS,	1138	E.VLEESCHDRAGER,	1025
I.MAHY,	1006	R.SLOTTA,	939		
M.MATTHIJS,	1111	R.SOYEN,	1180	J.WALGRAVE,	1025
D.MEERSCHAERT,	983	D.STAUT,	1157	J.-P.WEBER,	1051
S.MEERSSEMAN,	1179	R.STEENAARD,	1087	P.WILLAUME,	1140
B.MERCKX,	992	A.STERLING,	1122	L.WILLEM,	1104
A.MICHEL,	1186	J.STIENNON,	1047	C.WITTOUCK,	1080